

Esitutkintalaki 30.4.1987/449

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Lain soveltamisala

1 §

Esitutkinta rikoksen johdosta toimitetaan tämän lain mukaisesti, jollei muussa laissa ole toisin säädetty.

Esitutkinnan toimittamisvelvollisuus

2 §

Poliisin tai muun esitutkintaviranomaisen on toimitettava esitutkinta, kun sille tehdyn ilmoituksen perusteella tai muutoin on syytä epäillä, että rikos on tehty.

2 momentti on kumottu L:lla [27.6.2003/645](#).

3 §

Jos syyttäjä saa nostaa syytteen rikoksesta ainoastaan asianomistajan vaatimuksesta (*asianomistajarikos*), esitutkinta toimitetaan vain, jos asianomistaja on ilmoittanut esitutkintaviranomaiselle tai syyttäjälle vaativansa rikokseen syyllistyneelle rangaistusta. Jos asianomistaja peruuttaa rangaistusvaatimuksensa, tutkinta on lopetettava.

Asianomistajarikoksen esitutkinta saadaan aloittaa, vaikkei rangaistusvaatimusta olekaan tehty, jos asianomistaja ei ilmeisesti vielä tiedä rikoksesta eikä tutkintaa voida siirtää rikoksen selvittämistä vaarantamatta. Tutkinnan aloittamisesta on tällöin viipymättä ilmoitettava asianomistajalle. Tutkinta on lopetettava, jos asianomistaja tiedon rikoksesta saatuaan ei ilmoita vaativansa rikokseen syyllistyneelle rangaistusta.

Jos syyttäjä saa lain mukaan yleisen edun sitä vaatiessa nostaa syytteen asianomistajarikoksesta, vaikkei asianomistaja vaatisikaan rikokseen syyllistyneelle rangaistusta, esitutkinta on syyttäjän pyynnöstä toimitettava.

Jos sen osoittaminen, että rikos on tapahtunut, on lain mukaan edellytys johonkin toimenpiteeseen ryhtymiseen tai jonkin etuuden säilyttämiseen, asianomistajarikoksen esitutkinta on toimitettava tarpeellisessa laajuudessa asianomistajan pyynnöstä, vaikkei hän ilmoitakaan vaativansa rikokseen syyllistyneelle rangaistusta.

4 § ([27.6.2003/645](#))

Esitutkinta saadaan jättää toimittamatta sellaisen rikoksen johdosta, josta ei ole odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa ja jota on kokonaisuudessaan pidettävä ilmeisen vähäisenä, jos asianomistajalla ei ole asiassa vaatimuksia.

Jos viranomainen sen perusteella, mitä muussa laissa säädetään, jättää ryhtymättä toimenpiteisiin rikokseen syyllisen saattamiseksi syytteeseen, esitutkinta toimitetaan vain erityisestä syystä.

Syyttäjä voi tutkinnanjohtajan esityksestä määrätä, ettei esitutkintaa toimiteta tai että se lopetetaan, jos hän oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain ([689/1997](#)) [1 luvun](#) 7 tai 8 §:n taikka muun vastaavan lainkohdan nojalla tulisi jättämään syytteen nostamatta eikä tärkeä yleinen tai yksityinen etu vaadi syytteen nostamista.

Syyttäjä voi tutkinnanjohtajan esityksestä myös määrätä, että esitutkinta lopetetaan, jos tutkinnan jatkamisesta aiheutuvat kustannukset olisivat selvässä epäsuhteessa tutkittavana olevan asian laatuun ja siitä mahdollisesti odotettavaan seuraamukseen, taikka jos jo suoritettujen esitutkintatoimenpiteiden perusteella on varsin todennäköistä, että syyttäjä tulisi jättämään syytteen nostamatta muulla kuin 3 momentissa mainitulla perusteella. Esitutkinnan lopettaminen edellyttää lisäksi, ettei tärkeä yleinen tai yksityinen etu vaadi esitutkinnan jatkamista. Esitutkinta on kuitenkin aloitettava uudelleen, jos siihen asiassa ilmenneiden uusien seikkojen vuoksi on perusteltua syytä. ([31.3.2006/245](#))

4 a § ([27.6.2003/645](#))

4 a § on kumottu L:lla [27.6.2003/645](#).

Yleiset periaatteet

5 § ([11.7.1997/692](#))

Esitutkinnassa selvitetään:

- 1) rikos, sen teko-olosuhteet, sillä aiheutettu vahinko ja siitä saatu hyöty, ketkä ovat asianosaisia ja muut syytteestä päättämistä varten tarvittavat seikat;
- 2) asianomistajan yksityisoikeudellinen vaatimus, jos hän oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 3 luvun 9 §:n nojalla on pyytänyt syyttäjää ajamaan hänen vaatimustaan;
- 3) mahdollisuudet rikoksella saadun omaisuuden palauttamiseksi ja rikoksen johdosta tuomittavan menettämisseuraamuksen tai asianomistajalle tulevan vahingonkorvauksen täytäntöönpanemiseksi; sekä
- 4) suostuuko asianomistaja asian käsittelemiseen käräjäoikeudessa oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 5 a luvussa tarkoitettussa kirjallisessa menettelyssä ja aikooko myös rikoksesta epäilty suostua tähän menettelyyn.

([31.3.2006/245](#))

Esitutkinnassa asia on valmisteltava siten, että todistelu voidaan pääkäsittelyssä ottaa vastaan yhdellä kertaa.

6 §

Esitutkinta on toimitettava ilman aiheetonta viivytystä.

7 §

Esitutkinnassa on selvitettävä ja otettava huomioon yhtä hyvin epäiltyä vastaan kuin hänen puolestaan vaikuttavat seikat ja todisteet.

Epäiltyä on kohdeltava esitutkinnassa syyttömänä.

8 §

Esitutkinnassa ei kenenkään oikeuksiin saa puuttua enempää kuin on välttämätöntä esitutinnan tarkoituksen saavuttamiseksi.

Esitutkinta on toimitettava siten, ettei ketään aiheuttomasti saateta epäluulon alaiseksi ja ettei kenellekään tarpeettomasti aiheuteta vahinkoa tai haittaa.

9 §

Kun jotakuta kohtaan ryhdytään toimenpiteisiin esitutkinnassa, hänelle on ilmoitettava hänen asemansa siinä niin pian kuin se on mahdollista. Jos hänen asemansa esitutkinnassa muuttuu, on siitäkin hänelle ilmoitettava.

Jos esitutkinnassa ilmenee, ettei henkilöä, jolle on kuulustelussa tai muuten ilmoitettu hänen asemansa rikoksesta epäiltynä, enää ole syytä epäillä rikoksesta, mutta ettei esitutkintaa kokonaisuudessaan voida päättää 43 §:ssä säädetyllä tavalla, esitutkinta lopetetaan hänen osaltaan. ([27.6.2003/645](#))

10 §

Asianosaisella on oikeus käyttää esitutkinnassa avustajaa. Rikoksesta epäillylle, joka on otettu kiinni, pidätetty tai vangittu, on viipymättä ilmoitettava hänen oikeudestaan käyttää avustajaa. ([29.9.2006/842](#))

Syyttäjä tai tutkinnanjohtaja tekee tuomioistuimelle esityksen oikeudenkäyntiavustajan tai tukihenkilön määräämisestä asianomistajalle oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 2 luvun säännösten nojalla. Viimeksi mainitun esityksen, ennen kuin ketään voidaan epäillä syylliseksi rikokseen, tekee tutkinnanjohtaja. ([11.7.1997/692](#))

Rikoksesta epäillyllä, joka on otettu kiinni, pidätetty tai vangittu, on oikeus pitää yhteyttä avustajaansa tapaamalla, kirjeitse ja puhelimitse siten kuin tutkintavankeuslaissa ([768/2005](#)) ja poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetussa laissa ([841/2006](#)) tarkemmin säädetään. ([29.9.2006/842](#))

11 §

Asianosaisella on oikeus saada tietoonsa, mitä esitutkinnassa on käynyt ilmi, niin pian kuin siitä ei voi aiheutua haittaa rikoksen selvittämiseksi.

12 §

Asianosaisen pyytämät kuulustelut ja muut tutkintatoimenpiteet on suoritettava, jos asianosainen osoittaa, että ne saattavat vaikuttaa asiaan, ja jollei niistä aiheudu asian laatuun nähden kohtuuttomia kustannuksia.

Esitutkintaviranomaiset

13 §

Esitutinnan toimittaa poliisi, jollei erikseen ole toisin säädetty. Siitä, mille yksikölle poliisissa esitutkinta kuuluu, on säädetty ja määrätty erikseen.

14 §

Esitutkintaa johtaa tutkinnanjohtaja. Tutkinnanjohtajana on pakkokeinolain ([450/87](#)) 1 luvun 6 §:ssä mainittu pidättämiseen oikeutettu virkamies. Erityisestä syystä saa tutkinnanjohtajana olla poliisin toimittamassa esitutkinnassa rikosylikonstaapeli tai ylikonstaapeli ja muun viranomaisen toimittamassa esitutkinnassa virkamies, jolle tämä oikeus on lailla erikseen annettu.

Poliisimiehen tekemäksi epäillyn rikoksen esitutkintaa johtaa kuitenkin aina virallinen syyttäjä lukuun ottamatta sakan ja rikesakon määräämisestä annetun lain ([754/2010](#)) mukaisessa menettelyssä käsiteltäviä asioita. ([27.8.2010/760](#))

L:lla [760/2010](#) muutettu 2 momentti tulee voimaan lailla säädettävänä ajankohtana. Aiempi sanamuoto kuuluu:

Poliisimiehen tekemäksi epäillyn rikoksen esitutkintaa johtaa kuitenkin aina virallinen syyttäjä lukuun ottamatta rikesakkoasiana ja rangaistusmääräysmenettelyssä käsiteltäviä asioita. ([11.3.1997/203](#))

Kun Poliisihallitus antaa määrätylle virkamiehelle poliisilain ([493/1995](#)) 8 §:n 2 momentin nojalla valtuudet esitutinnan toimittamiseen, se saa samalla oikeuttaa hänet toimimaan tutkinnanjohtajana. ([26.6.2009/512](#))

15 § ([11.7.1997/692](#))

Poliisin on ilmoitettava sille tutkittavaksi tulleesta rikosasiasta syyttäjälle, kun jotakuta voidaan epäillä syylliseksi rikokseen. Ilmoitusta ei kuitenkaan tarvitse tehdä, jos asia on yksinkertainen.

Poliisin on syyttäjän pyynnöstä toimitettava esitutkinta taikka lisätutkimuksia sekä noudatettava syyttäjän esitutinnan 5 §:ssä säädettyjen tavoitteiden turvaamiseksi antamia määräyksiä.

Edellä 12 §:ssä tarkoitetuista asianosaisen pyytämistä tutkintatoimenpiteistä päättää esitutinnan aikana, huomioon ottaen, mitä 2 momentissa säädetään, tutkinnanjohtaja. Kun asia on siirretty syyttäjälle, niistä päättää syyttäjä.

Esteellisyys

16 §

Tutkinnanjohtaja tai tutkija on esteellinen:

- 1) jos hän tai hänen lähisukulaisensa on asianosainen;
- 2) jos asiassa on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa hänelle tai hänen lähisukulaiselleen;
- 3) jos hän tai hänen lähisukulaisensa avustaa tai edustaa asianosaista tai sitä, jolle asiassa on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa;

4) jos hän on palvelussuhteessa tai käsiteltävään asiaan liittyvässä toimeksiantosuhteessa asianosaiseen tai siihen, jolle asiassa on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa;

5) jos hän kuuluu sellaisen yhteisön, säätiön tai julkisoikeudellisen laitoksen hallitukseen, hallintoneuvostoon tai niihin rinnastettavaan toimielimeen, joka on asianosainen taikka jolle asiassa on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa; tai

6) jos luottamus hänen puolueettomuuteensa muusta erityisestä syystä vaarantuu.

Lähisukulaisella tarkoitetaan 1 momentissa tutkinnanjohtajan tai tutkijan lapsia, vanhempia, isovanhempia ja sisaruksia sekä näiden puolisoa ja lapsia. Lähisukulaiseen rinnastetaan tutkinnanjohtajan tai tutkijan puoliso sekä hänen kanssaan avioliitonomaisissa oloissa elävä henkilö, heidän lapsensa, vanhempansa, isovanhempansa ja sisaruksensa, näiden puoliso ja lapset sekä tutkinnanjohtajan tai tutkijan kihlattu. Lähisukulaisena pidetään myös vastaavaa puolisuokulaista.

Tutkinnanjohtaja tai tutkija saa esteellisenäkin ryhtyä toimenpiteeseen, jota rikoksen selvittämistä vaarantamatta ei voida viivyttää.

Saapuvillaolo esitutkinnassa

17 §

Jokainen, jolta otaksutaan voitavan saada selvitystä rikoksesta tai jonka läsnäolo esitutkintatoimenpidettä suoritettaessa on muutoin tarpeen rikoksen selvittämiseksi, on velvollinen kutsusta saapumaan esitutkintaan sen kihlakunnan alueella, missä hän oleskelee. ([27.6.2003/645](#))

Edellä 1 momentissa tarkoitettussa kutsussa on ilmoitettava sen aihe, jollei siitä voi aiheutua haittaa rikoksen selvittämislle.

18 §

Jos esitutkintaan kutsuttu jättää ilman hyväksyttävää syytä kutsun noudattamatta, hänet voidaan noutaa sinne. Epäilty voidaan kutsuttakin noutaa esitutkintaan, jos rikoksesta saattaa seurata vankeutta ja on todennäköistä, ettei hän noudata kutsua tai että hän kutsun saatuaan ryhtyy pakenemalla, todisteita hävittämällä tai muulla tavalla vaikeuttamaan esitutkintaa.

Noudosta päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies. Noudosta on annettava kirjallinen määräys.

Poliisimies saa ottaa noudettavaksi määrätyn kiinni.

Vangin lähettämisestä esitutkintaan säädetään erikseen.

19 § ([27.6.2003/645](#))

Rikospaikalta tai sen välittömästä läheisyydestä tavatun on poliisimiehen kehotuksesta jäätävä tälle paikalle tai saavuttava välittömästi muuhun saman kihlakunnan alueella olevaan paikkaan, jos häntä on asian selvittämiseksi tarpeen heti kuulla. Jos hän ilman hyväksyttävää syytä kieltäytyy noudattamasta kehotusta tai tämä on hänen käyttäytymisensä perusteella todennäköistä, poliisimies voi estää häntä poistumasta paikalta tai ottaa hänet kiinni ja viedä kuultavaksi.

Henkilö, jonka havaitaan poistuvan rikospaikalta, saadaan ottaa kiinni 1 momentissa tarkoitetun kehotuksen antamiseksi, jos olosuhteet ovat sellaiset, ettei kehotusta voida muuten saattaa hänen tietoonsa ja asian selvittäminen muuten vaarantuisi.

20 §

Tutkintatoimenpiteet, joiden vuoksi joku on saapunut tai noudettu esitutkintaan taikka on 19 §:n nojalla määrätty jäämään paikalle tai viety kuultavaksi, on aloitettava viipymättä.

21 §

Ketään ei saa pitää esitutkinnassa kauempaa kuin on välttämätöntä.

Muu kuin rikoksesta epäilty on velvollinen olemaan läsnä esitutkinnassa enintään 6 tuntia kerrallaan. Epäilty, jota ei ole pidätetty tai vangittu, on velvollinen olemaan läsnä esitutkinnassa kerrallaan enintään 12 tuntia ja, milloin pidättämiseen on [pakkokeinolain 1 luvun 3 §:n](#) mukaan edellytykset, enintään 24 tuntia. Toimenpiteistä, joihin saadaan ryhtyä epäillyn poistumisen estämiseksi, säädetään [pakkokeinolain 6 luvun 1 §:ssä](#).

Esitutkinnassa ollutta ei saa ilman erityistä syytä uudelleen velvoittaa saapumaan tai noutaa sinne seuraavien 12 tunnin aikana.

Kuulustelut

22 § ([27.6.2003/645](#))

Kuulusteltavan on oltava itse läsnä kuulustelussa.

Jos tutkija katsoo, ettei siitä aiheudu haittaa ja ettei se vaaranna tutkinnan luotettavuutta, asianosainen saa kuitenkin antaa lausumansa asiamiehen välityksellä taikka puhelimitse tai muulla tiedonsiirtovälineellä. Samoin edellytyksin saadaan todistajaa kuulustella puhelimitse tai muulla tiedonsiirtovälineellä. Rikoksesta epäillyn osalta edellytyksenä on lisäksi, että asia on merkitykseltään vähäinen eikä epäilty kiistä rikosilmoituksen oikeellisuutta tai että kysymyksessä on aikaisemmin suoritetun kuulustelun vähäinen täydentäminen. Kuulustelupöytäkirjasta on käytävä ilmi, miltä osin lausuma tai kertomus on annettu asiamiehen välityksellä, puhelimitse tai muulla tiedonsiirtovälineellä.

Asianosaiselta on otettava vastaan hänen tarjoamansa, kuulustelukertomusta täydentävät kirjalliset selvitykset. Erityisistä syistä tällaisia selvityksiä voidaan ottaa vastaan myös todistajalta tätä kuulusteltaessa.

23 §

Asianomistaja, jolla ilmeisesti ei ole tutkittavaa asiaa selventäviä tietoja, voidaan jättää esitutkinnassa kuulustelematta, jos hän on rikosilmoituksen tehdessään tai muussa yhteydessä ilmoittanut syytteestä päättämistä ja oikeudenkäyntiä varten tarvittavat seikat.

24 §

Kuulusteltavaa on kohdeltava rauhallisesti ja asiallisesti. Tunnustuksen tai määrättyyn suuntaan käyvän lausuman saamiseksi kuulusteltavalta ei saa käyttää tietoisesti väärää ilmoitusta, lupauksia

tai uskotteluja erityisistä eduista, uuvuttamista, uhkausta, pakkoa taikka muita kuulusteltavan ratkaisuvapauteen, tahdonvoimaan, muistiin tai arvostelukykyyyn vaikuttavia sopimattomia keinoja tai menettelytapoja.

Kuulustelua ei saa toimittaa kello 22:n ja 7:n välisenä aikana, paitsi:

- 1) kuulusteltavan pyynnöstä;
- 2) suppeassa esitutkinnassa, johon kuulusteltava on 19 §:n mukaan velvollinen heti jäämään tai saapumaan; tai
- 3) jos siihen on muu erityinen syy.

[\(27.6.2003/645\)](#)

Kuulusteltavalle on annettava tilaisuus säännölliseen ateriointiin ja riittävään lepoon.

[\(27.6.2003/645\)](#)

[25 §](#)

Asianomistajan sekä tämän laillisen edustajan ja asiamiehen on pysyttävä totuudessa tehdessään selkoa tutkittavasta asiasta ja vastatessaan esitettyihin kysymyksiin.

[26 §](#)

Todistajana esitutkinnassa ei saa kuulustella sitä, joka ei saisi todistaa tutkittavaa rikosta koskevassa oikeudenkäynnissä. [Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 21 §](#):ssä tarkoitetun henkilön kuulustelemisesta todistajana esitutkinnassa päättää tutkinnanjohtaja.

[27 § \(11.5.2007/542\)](#)

Todistajan on totuudenmukaisesti ja mitään salaamatta ilmaistava, mitä hän tietää tutkittavasta asiasta. Jos hän kuitenkin olisi oikeudenkäynnissä oikeutettu tai velvollinen kieltäytymään todistamasta, ilmaisemasta seikkaa tai vastaamasta kysymykseen, jos tutkittavana olevasta rikoksesta nostettaisiin syyte, hän on oikeutettu tai velvollinen siihen myös esitutkinnassa.

Todistaja, jolla on 1 momentissa tarkoitettu ilmaisovelvollisuus, on velvollinen myös esittämään hallussaan olevan, esitutkinnan kannalta merkityksellisen asiakirjan tai muun todistusaineiston.

[Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 23 §:n](#) 1 momentissa tarkoitettu henkilö, joka saman pykälän 3 momentin nojalla voidaan velvoittaa todistamaan salassa pidettävästä asiasta, on oikeutettu todistamaan tästä esitutkinnassa, jos tutkittavana on rikos, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta. [Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 24 §:n](#) 2 momentissa tarkoitettu henkilö, joka saman pykälän 4 momentin nojalla voidaan velvoittaa vastaamaan pykälän 2 tai 3 momentissa tarkoitettuun kysymykseen, on velvollinen vastaamaan tällaiseen kysymykseen ja esittämään hallussaan olevan, esitutkinnan kannalta merkityksellisen asiakirjan tai muun todistusaineiston myös esitutkinnassa, jos tutkittavana on edellä tässä momentissa tarkoitettu rikos.

[28 § \(11.7.1997/692\)](#)

Jos todistajalla ilmeisesti on tiedossaan seikka, joka on tärkeä syyllisyyden selvittämiseksi tai rikoksella saadun hyödyn jäljittämiseksi ja pois ottamiseksi, ja hän kieltäytyy sitä ilmaisemasta, vaikka hän olisi siihen velvollinen tai 27 §:n 3 momentin mukaan oikeutettu, todistajan kuulustelu toimitetaan tutkinnanjohtajan pyynnöstä tuomioistuimessa. ([11.5.2007/542](#))

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös todistajaan, joka kieltäytyy esittämästä asiakirjaa tai muuta todistusaineistoa. ([11.5.2007/542](#))

Todistajan kuulustelu voidaan toimittaa siinä käräjäoikeudessa, jossa se käy sopivasti päinsä. Todistajan kuulustelussa on soveltuvin osin voimassa, mitä todistelun vastaanottamisesta pääkäsittelyn ulkopuolella oikeudenkäymiskaaressa säädetään. Epäillyn ja hänen avustajansa tai asiamiehensä oikeudesta olla läsnä todistajaa kuulusteltaessa on voimassa, mitä 32 ja 35 §:ssä säädetään. Läsnäolo-oikeudesta päättää tuomioistuin tutkinnanjohtajan kuultuaan.

Todistajalla on oikeus saada korvausta taloudellisesta menetyksestä sekä matka- ja toimeentulokustannuksista niiden perusteiden mukaan, joista säädetään valtion varoista maksettavista todistelukustannuksista annetussa laissa ([666/72](#)). Oikeutta korvaukseen ei kuitenkaan ole, jos tuomioistuin katsoo, että todistajan kieltäytyminen on ollut ilmeisen aiheeton.

29 §

Kuulusteltavalle on ennen kuulustelua ilmoitettava hänen asemansa esitutkinnassa. Epäillylle on samalla ilmoitettava, mistä teosta häntä epäillään. ([27.6.2003/645](#))

Epäillylle on ennen kuulustelua myös tehtävä selkoa oikeudesta käyttää avustajaa esitutkinnassa sekä siitä, milloin hänelle voidaan määrätä puolustaja. ([6.2.1998/108](#))

Ennen kuulustelua asianomistajalle, tämän lailliselle edustajalle ja asiamiehelle sekä todistajalle on tehtävä selkoa totuusvelvollisuudesta sekä perättömästä lausumasta säädetystä rangaistuksesta. Asianomistajalle on ennen kuulustelua ilmoitettava, milloin hänelle oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 2 luvun mukaan voidaan määrätä oikeudenkäyntiavustaja tai tukihenkilö. ([6.2.1998/108](#))

Todistajalta on tiedusteltava sellaisia seikkoja, jotka lain mukaan oikeuttavat tai velvoittavat hänet kieltäytymään todistamasta. Milloin aihetta on, todistajalle on ilmoitettava, mitä 27 ja 28 §:ssä säädetään. ([11.7.1997/692](#))

30 §

Kuulusteltavan pyynnöstä on kuulustelussa oltava läsnä luotettava ja [oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 43 §:n](#) mukaan esteetön todistaja. Tutkija voi myös omasta aloitteestaan kutsua todistajan saapuville. Jollei kuulustelua voida tutkintaa vaarantamatta viivyttää, se saadaan kuulusteltavan pyynnöstä huolimatta pitää ilman todistajaa. Kahdeksaatoista vuotta nuorempaa epäiltyä ei kuitenkaan saa kuulustella ilman todistajaa, paitsi jos kuulustelussa on läsnä hänen avustajansa tai laillinen edustajansa taikka sosiaalilautakunnan edustaja. ([27.6.2003/645](#))

Ennen kuulustelua kuulusteltavalle on ilmoitettava hänen oikeudestaan pyytää kuulustelutodistaja paikalle.

31 § ([11.7.1997/692](#))

Asianosaisen avustajalla ja asianomistajalle määrättyllä tukihenkilöllä on oikeus olla läsnä päämiestänsä kuulusteltaessa, jollei tutkinnanjohtaja painavista rikostutkinnallisista syistä sitä kiellä.

32 §

Tutkija voi sallia asianosaisen ja hänen avustajansa tai asiamiehensä taikka asianomistajalle määrätyn tukihenkilön olla läsnä toista asianosaista tai todistajaa kuulusteltaessa, jollei siitä voi aiheutua haittaa rikoksen selvittämiseksi. ([11.7.1997/692](#))

Syyttäjällä on oikeus olla läsnä kuulustelussa.

Eräiden virkamiesten läsnäolosta kuulustelussa on säädetty erikseen.

33 § ([27.6.2003/645](#))

Jos kuulusteltava ei ole täyttänyt viittätoista vuotta, hänen huoltajallaan, edunvalvojallaan tai muulla laillisella edustajallaan on oikeus olla läsnä kuulustelussa.

Jos asianomistajana tai epäiltynä kuulusteltava on viisitoista vuotta täyttänyt vajaavaltainen, huoltajalla, edunvalvojalla tai muulla laillisella edustajalla on oikeus olla läsnä kuulustelussa, jos tämä tutkittavaa rikosta koskevassa oikeudenkäynnissä saisi [oikeudenkäymiskaaren 12 luvun](#) 1 tai 2 §:n mukaan käyttää puhevaltaa vajaavaltaisen sijasta tai ohella.

Tutkija voi kieltää vajaavaltaisen 1 ja 2 momentissa tarkoitetun edustajan läsnäolon kuulustelussa, jos tätä epäillään tutkittavana olevasta rikoksesta.

Kuulustelusta on etukäteen ilmoitettava läsnäoloon oikeutetuille vajaavaltaisen edustajille, jos se käy vaikeudetta päinsä. Ainakin yhdelle heistä on varattava tilaisuus olla läsnä kuulustelussa, paitsi jos vajaavaltaista on rikoksen selvittämisen vuoksi välttämätöntä viipymättä kuulustella. Tällöin vajaavaltaisen edustajalle on ilmoitettava kuulustelusta mahdollisimman pian.

34 § ([11.7.1997/692](#))

Asianosainen ja hänen avustajansa tai asiamiehensä voi kuulustelussa tutkijan luvalla esittää kuulusteltavalle kysymyksiä asian selvittämiseksi. Tutkija saa päättää, että kysymykset on esitettävä hänen välityksellään. Myös syyttäjä voi esittää kuulusteltavalle kysymyksiä. Asianosaisella, hänen avustajallaan ja asiamiehellään on muulloinkin oikeus pyytää tutkijaa kysymään kuulusteltavalta asian selvittämiseksi tarpeellisia seikkoja.

35 §

Tutkija saa poistaa kuulustelutilaisuudesta sen, joka käytöksellään häiritsee kuulustelua tai jonka läsnäolo muuten vaikeuttaa asian selvittämistä.

36 §

Asianosaiselle ja hänen avustajalleen tai asiamiehelleen, joka ei pyynnöstään huolimatta ole saanut olla läsnä kuulustelussa tai on sieltä poistettu, on varattava tilaisuus saada tietoonsa, mitä kuulustelussa on käynyt ilmi, ja tehdä tarvittavat kysymykset niin pian kuin siitä ei voi aiheutua haittaa rikoksen selvittämiseksi.

37 § ([6.6.2003/427](#))

Kuulusteltavalla on esitutkinnassa oikeus käyttää omaa kieltään, joko suomea tai ruotsia sen mukaan kuin kielilain ([423/2003](#)) 10 ja 18 §:ssä säädetään. Esitutkintaviranomaisen on huolehdittava tulkkauksesta tai valtion kustannuksella hankittava tulkki silloin, kun viranomaisen ei kielilain mukaan ole käytettävä epäillyn kieltä.

Oikeudesta käyttää saamen kieltä esitutkinnassa säädetään saamen kielen käyttämisestä viranomaisissa annetussa laissa ([516/1991](#)).

Muulla kuin suomen-, ruotsin- tai saamenkielisellä kuultavalla on esitutkinnassa oikeus maksuttomaan tulkkiin, jollei esitutkintaviranomainen itse huolehdi tulkkauksesta. Viranomaisen on viran puolesta huolehdittava tulkkaustarpeen täyttämisestä. Tulkkaus on vastaavalla tavalla järjestettävä silloin, kun se kuultavan aisti- tai puhevian takia on tarpeen.

L saamen kielen käyttämisestä viranomaisissa [516/1991](#) on kumottu Saamen kieliL:lla [1086/2003](#).

38 §

Mitä 24 §:n 1 momentissa ja 27 §:ssä on säädetty, koskee myös alustavia puhutteluja rikoksen selvittämiseksi.

Muut esitutkintatoimenpiteet ([27.6.2003/645](#))

38 a § ([27.6.2003/645](#))

Rikoksesta epäillyn tunnistamiseksi asianomistaja tai todistaja voidaan velvoittaa osallistumaan tunnistajana tilaisuuteen, jossa tunnistettavan rikoksesta epäillyn lisäksi käytetään vertailuhenkilöitä (*ryhmätunnistus*).

Ryhmätunnistus on järjestettävä siten, että sen tulos on mahdollisimman luotettava. Vertailuhenkilöinä ei saa käyttää henkilöitä, joiden ulkonäkö poikkeaa epäillystä tunnistamisen luotettavuutta vähentävällä tavalla. Vertailuhenkilöitä ryhmätunnistuksessa on oltava vähintään viisi.

Muiden henkilöiden, kuten avustajan, oikeudesta olla läsnä ryhmätunnistuksessa on voimassa, mitä kuulustelusta säädetään.

Ryhmätunnistamisesta on laadittava pöytäkirja, minkä lisäksi tilaisuus on tallennettava videotallenteeseen tai muuhun siihen verrattavaan kuvatallenteeseen.

Tarkempia säännöksiä ryhmätunnistuksesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

38 b § ([27.6.2003/645](#))

Sivullinen henkilö voidaan velvoittaa osallistumaan ryhmätunnistukseen vertailuhenkilönä vain, jos se on rikoksen laatu huomioon ottaen tärkeää asian selvittämiseksi. Vertailuhenkilö voi kuitenkin kieltäytyä osallistumasta tunnistamistilaisuuteen, jos osallistuminen aiheuttaisi hänelle kohtuutonta haittaa.

Ryhmätunnistukseen osallistuneella sivullisella on oikeus saada siitä kohtuullinen korvaus. Korvauksen määrästä säädetään sisäasiainministeriön asetuksella.

38 c § ([27.6.2003/645](#))

Mitä 38 a §:ssä säädetään ryhmätunnistuksesta, on soveltuvin osin voimassa myös tunnistuksessa, jossa käytetään valokuvia tai muuta kuvatallennetta.

Aineiston tallentaminen

39 § ([6.6.2003/427](#))

Kuulustelusta on laadittava kuulustelupöytäkirja kuulusteltavan käyttämällä kielellä. Muistakin esitutkintatoimenpiteistä on laadittava pöytäkirja tai tehtävä merkintä muuhun asiakirjaan.

Pöytäkirjattu kertomus on heti kuulustelun päätyttyä luettava kuulusteltavalle ja annettava hänen tarkastettavakseen. Kuulustellulta on tiedusteltava, onko hänen kertomuksensa kirjattu oikein. Kuulustelupöytäkirjaan on merkittävä myös sellainen kirjaamista koskeva korjaus- tai lisäyspyyntö, jonka vuoksi pöytäkirjaa ei ole muutettu. Pöytäkirjaa ei saa muuttaa sen jälkeen, kun kuulusteltu on sen tarkastanut ja pyydyt korjaukset ja lisäykset on tehty.

Kuulusteltavan kertomus saadaan myös ottaa ääni- tai kuvatallenteeseen. Kuulustellun on saatava tarkastaa tallennettu kertomus siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään.

39 a § ([27.6.2003/645](#))

Asianomistajan ja todistajan kuulustelu on tallennettava videotallenteeseen tai siihen rinnastettavaan muuhun kuva- ja äänitallenteeseen, jos kuulustelukertomusta on tarkoitus käyttää todisteena oikeudenkäynnissä eikä kuultavaa tämän nuoren iän tai henkisen toiminnan häiriintyneisyyden vuoksi todennäköisesti voida siinä haittaa kuulusteltavalle aiheuttamatta kuulla henkilökohtaisesti. Kuulustelussa on otettava huomioon kuulusteltavan kehitystason asettamat erityisvaatimukset kuulustelumenetelmille, kuulusteluun osallistuvien henkilöiden määrälle ja muille kuulusteluolosuhteille. Tutkinnanjohtaja voi päättää, että muukin kuin esitutkintaviranomainen voi kuulustelijan valvonnassa esittää kysymykset kuulusteltavalle. Rikoksesta epäillylle on varattava mahdollisuus esittää kysymyksiä kuulusteltavalle. Jos rikoksesta epäilty niin pyytää, hänen kysymyksensä saa esittää myös asiamies tai avustaja. Kuulustelija voi kuitenkin määrätä, että kysymykset on esitettävä kuulustelijan välityksellä kuulusteltavalle.

40 § ([6.6.2003/427](#))

Esitutkinnan päätyttyä on siitä kertyneestä aineistosta laadittava pöytäkirja (*esitutkintapöytäkirja*), jos se on asian jatkokäsittelyä varten tarpeellista. Esitutkintapöytäkirja laaditaan suomen tai ruotsin kielellä taikka kielilain 19 §:n 2 momentin nojalla osittain suomen ja osittain ruotsin kielellä.

Esitutkintapöytäkirjaan on otettava kuulustelupöytäkirjat ja selostukset tutkintatoimenpiteistä sekä liitettävä tutkinnassa kertyneet asiakirjat ja tallenteet, mikäli niillä voidaan olettaa olevan merkitystä asiassa. Esitutkintapöytäkirjaan on merkittävä asianomistajan ja epäillyn kieli.

Esitutkinnassa kertyneestä aineistosta, jota ei ole otettu esitutkintapöytäkirjaan, on tehtävä merkintä pöytäkirjaan.

Rikoksesta epäillylle oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 2 luvun 1 §:n nojalla määrätylle puolustajalle ja asianomistajalle mainitun luvun 1 a §:n nojalla määrätylle oikeudenkäyntiavustajalle on lähetettävä jäljennös esitutkintapöytäkirjasta. ([31.3.2006/245](#))

[41 §](#)

Esitutkinta-asiakirjojen julkisuudesta on säädetty erikseen.

Esitutinnan päättäminen

[42 §](#)

Ennen esitutinnan päättämistä asianosaisille on varattava tilaisuus esittää esitutkintaviranomaiselle lausuntonsa esitutkinnassa kertyneestä aineistosta, jos se on omiaan jouduttamaan tai helpottamaan asian käsittelyä tuomioistuimessa. Lausunto on liitettävä esitutkintapöytäkirjaan.

2 momentti on kumottu L:lla [27.6.2003/645](#).

43 § ([27.6.2003/645](#))

Esitutinnan valmistuttua asia on toimitettava syyttäjälle syyteharkinnan suorittamista tai rangaistusmääräyksen antamista varten.

Esitutkinta lopetetaan kuitenkin saattamatta asiaa syyttäjän harkittavaksi, jos:

- 1) tutkinnassa on käynyt selville, ettei rikosta ole tehty taikka ettei asiassa voida nostaa ketään vastaan syytettä tai esittää muuta rikokseen perustuvaa julkisoikeudellista vaadetta; tai
- 2) esitutkintaviranomainen on tutkinnan aloittamisen jälkeen päättänyt 4 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitetulla perusteella luopua enemmistä toimenpiteistä.

Esitutkintaviranomainen voi 2 momentin 2 kohdassa tarkoitetussa tapauksessa antaa rikokseen syyllistyneelle suullisen tai kirjallisen huomautuksen.

43 a § ([27.6.2003/645](#))

43 a § on kumottu L:lla [27.6.2003/645](#).

Suppea esitutkinta

[44 §](#)

Yksinkertaisissa ja selvissä asioissa saadaan toimittaa *suppea esitutkinta*, jos teosta ei ole yleisen rangaistuskäytännön mukaisesti odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa. Poliisimiehen tekemäksi epäillyn rikoksen johdosta saadaan kuitenkin toimittaa suppea esitutkinta vain, jos asia käsitellään sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain mukaisessa menettelyssä.

([27.8.2010/760](#))

L:lla [760/2010](#) muutettu 1 momentti tulee voimaan lailla säädettävänä ajankohtana. Aiempi sanamuoto kuuluu:

Yksinkertaisissa ja selvissä asioissa saadaan toimittaa *suppea esitutkinta*, jos teosta ei ole yleisen rangaistuskäytännön mukaisesti odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa. Poliisimiehen tekemäksi epäillyn rikoksen johdosta saadaan kuitenkin toimittaa suppea esitutkinta vain, jos asia käsitellään rikesakkoasiana tai rangaistusmääräysmenettelyssä. ([27.6.2003/645](#))

Suppeassa esitutkinnassa ei ole tutkinnanjohtajaa. Kuulustelukertomukseen merkitään vain kuulusteltavan lausuman pääsisältö, joka voidaan kirjata kuulustelupöytäkirjan sijasta muuhun asiakirjaan. ([27.6.2003/645](#))

Suppea esitutkinta saadaan toimittaa noudattamatta 29 §:n 2 momentin sekä 30 ja 33 §:n säännöksiä.

44 a § ([21.4.1995/747](#))

Mitä epäilystä ja hänen kuulustelemisestaan säädetään, sovelletaan oikeushenkilön rangaistusvastuuta selvitettyä myös oikeushenkilön lakimääräiseen toimielimeen tai muuhun johtoon kuuluvaan edustajaan ja hänen kuulustelemiseensa asiassa, jossa voidaan vaatia oikeushenkilön tuomitsemista yhteisöosakkoon.

Erinäisiä säännöksiä

[45 §](#)

Asianosaisen avustajana esitutkinnassa saa toimia asianajaja tai julkinen oikeusavustaja taikka muu [oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §:n](#) 1 momentin mukaan oikeudenkäyntiasiamieheksi kelpoinen henkilö. ([5.4.2002/261](#))

Avustajana yksittäistapauksessa ei saa toimia se, joka:

- 1) on toiminut rikoksesta epäillyn neuvonantajana tutkittavassa tai siihen välittömästi liittyvässä rikoksessa;
- 2) toimii toisen rikoksesta epäillyn avustajana tutkittavaa tai siihen välittömästi liittyvää rikosta koskevassa asiassa, mikäli hänen toimimisensa asianosaisen avustajana oletettavasti vaikeuttaa merkittävästi asian selvittämistä;
- 3) toimii tai on toiminut tutkittavaa tai siihen välittömästi liittyvää rikosta koskevassa asiassa pakkokeinolain 5 a luvun 6 a §:ssä tarkoitettuna julkisena asiamiehenä;
- 4) harjoittaa oikeudellisten toimeksiantojen hoitamista yhdessä sellaisen henkilön kanssa, joka 1–3 kohdassa tarkoitettua syytä ei saisi toimia asianosaisen avustajana;
- 5) on epäiltynä tai todistajana tutkittavaa tai siihen välittömästi liittyvää rikosta koskevassa asiassa; tai
- 6) on virkamiehenä tai muuten julkista valtaa käyttäen osallistunut toimenpiteisiin tutkittavassa tai siihen välittömästi liittyvässä rikoksessa taikka tällaista rikosta koskevassa asiassa.

([27.6.2003/645](#))

Avustajan kelpoisuuden ratkaisee tutkinnanjohtaja. Jos joltakulta on evätty oikeus toimia avustajana esitutkinnassa, asianosaiselle on varattava tilaisuus hankkia kelpoisuusvaatimukset täyttävä avustaja. Tutkintaa ei kuitenkaan tarvitse tämän vuoksi viivyttää.

46 §

Tutkinnanjohtajalla on oikeus hankkia tarvittaessa asiantuntijalausuntoja. Asiantuntijana ei saa olla se, joka on asiaan tai asianosaiseen sellaisessa suhteessa, että hänen puolueettomuutensa vaarantuu.

47 § ([27.6.2003/645](#))

Kun on päätetty, ettei esitutkintaa toimiteta tai että esitutkinta lopetetaan 4 §:n 3 momentin, 9 §:n 2 momentin tai 43 §:n 2 momentin perusteella taikka että esitutkinta keskeytetään, tutkinnanjohtajan on huolehdittava siitä, että päätöksestä viipymättä ilmoitetaan asianomistajille ja esitutkinnassa asianosaisina kuulustelluille, jollei sitä ole pidettävä tarpeettomana.

48 §

Jos esitutkinnassa läsnä olevalle henkilölle ilmaistaan muita kuin häntä itseään tai hänen päämiestään koskevia, tutkintaan liittyviä seikkoja, jotka eivät ennestään ole hänen tiedossaan, tutkinnanjohtaja voi kieltää häntä ilmaisemasta niitä sivullisille esitutkinnan aikana. Edellytyksenä kiellon antamiselle on, että tällaisten seikkojen ilmitulo tutkinnan aikana voi vaikeuttaa rikoksen selvittämistä taikka aiheuttaa asianosaisille tai muille vahinkoa tai haittaa. Kielto voidaan antaa asianosaisen edustajalle ja avustajalle silloinkin, kun hän ei ole ollut läsnä tutkinnassa. Kielto on voimassa enintään kolme kuukautta kerrallaan.

Rangaistus 1 momentissa säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan [rikoslain 38 luvun](#) 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta. ([21.4.1995/624](#))

49 §

Esitutkinnasta on tiedotettava siten, ettei ketään aiheuttomasti saateta epäluulon alaiseksi ja ettei kenellekään tarpeettomasti aiheuteta vahinkoa ja haittaa.

Esitutkintaa koskevien tietojen antamisesta julkisuuteen säädetään asetuksella.

50 §

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

51 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1989.

HE 14/85, lvk.miet 9/86, suvk.miet 230/86

Muutossäädösten voimaantulo ja soveltaminen:

24.3.1995/403:

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kesäkuuta 1995.

[HE 22/94](#), LaVM 24/94

7.4.1995/498:

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1995.

[HE 57/94](#), HaVM 20/94

21.4.1995/624:

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä syyskuuta 1995.

[HE 94/93](#), LaVM 22/94, SuVM 10/94

21.4.1995/747:

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä syyskuuta 1995.

[HE 95/93](#), LaVM 23/94

11.3.1997/203:

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä joulukuuta 1997.

[HE 131/1996](#), LaVM 20/1996, EV 237/1996

11.7.1997/692:

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 1997.

[HE 82/1995](#), LaVM 9/1997, EV 98/1997

6.2.1998/108:

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kesäkuuta 1998.

[HE 132/1997](#), LaVM 17/1997, EV 231/1997

1.4.1999/452:

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä joulukuuta 1999.

[HE 146/1998](#), LaVM 20/1998, EV 234/1998

5.4.2002/261:

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2002.

[HE 82/2001](#), LaVM 22/2001, EV 182/2001

6.6.2003/427:

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2004.

[HE 92/2002](#), PeVM 9/2002, EV 269/2002

13.6.2003/462:

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2004.

[HE 54/2002](#), PeVM 14/2002, EV 288/2002

27.6.2003/645:

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2004.

[HE 52/2002](#), LaVM 31/2002, EV 286/2002

31.3.2006/245:

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 2006.

[HE 271/2004](#), LaVM 1/2006, EV 6/2006

29.9.2006/842:

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 2006.

[HE 90/2005](#), HaVM 14/2006, EV 94/2006

11.5.2007/542:

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä syyskuuta 2007.

[HE 153/2006](#), LaVM 23/2006, EV 264/2006

26.6.2009/512:

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010.

[HE 58/2009](#), HaVM 7/2009, EV 86/2009

27.8.2010/760:

Tämän lain voimaantulosta säädetään erikseen lailla.

[HE 94/2009](#), LaVM 9/2010, EV 84/2010